

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Martin Bengnell*
Härad: *Kinnared* Adress: *Ålgårdslagen*
Socken: *Dänninglanda* Berättat av: *Karl Magnusson*
Uppteckningsår: *1938.* Född år *1872* i *Bergunda.*

Uppteckningen rör
Vassagille

sida 2.

Berättaren är född i Glänsås,
Bergunda socken, där han till-
bringat sin barndom tills för
10 år sedan, då han flyttade
till Dämmingelunda socken i
samma härad. Han har hela
livet varit lantbrukare. Han
har ganska godt minne, och
talar om saker och ting ganska
utförligt. Trycks ej på utför liv-
lig fantasi, varför han ej lägger
till osanna uppgifter, utan hell-
re säger, att han ej hört ta-
las om den eller den saken, ifall
han ej kan erinra sig, att det
är riktigt sant.

Vassagille..

2.

I Härensås by, varifrån denna uppteckning är hämtad, förekom vid den tid, då berättaren var ung ej andra slättergillen än de, när bönderna skulle utföra vasslåtten i den förhållande än, i vilken samtliga bönder ägde gemensam skandräkt. Denna skandräkt är fortfarande oskiftad. För ägarna i öfrigt uppgjordes laga skifte för något mer än 100 år sedan (omkring 1825) och nytt skifte pågår för närvarande sedan några år tillbaka.

Magnusson berättar hur det gick till vid denna vasslåtter, då han var ung. Glans första minnen från dessa arbetsgillan gäller i huvudsak den tid då han sjättu började hjälpa till i arbetet med slätter o. d. Man kan säga, att det var omkring 1885. Förhållandena före denna tidpunkt har han ej kunnat ge några uppgifter om direkt men anser att denna slätter förekommit på liknande sätt långt före hans tid.

Vasslåtten fördelades mellan lunds bönder på så sätt att norra delen av lund, som

kallades "Norrbyn" och den södra, som kallades "Sörbyn" skärbade vassen närbarnat är, för att den i och för sig ej så synnerligen värdefulla skörden ej skulle behöva odlas i alltför många delar.

Var slätten var alltid avslutningen på slätten i öfrigt, och det kunde dröja ända till i början av augusti, innan man tog itu därmed. Arbetet avslutades alltid på en dag, och efteråt samlades man till ett litet samkväms eller gille, och såväl arbetet som den efterföljande bakteringen benämndes

kort och gott "wassagille".

I Norrbyn, vars wassagille vi här skola stanna inför, var 6 bönder, och det var en regel, att pån varje gård skulle två personer, en slätterkarl och en "räpskärning", infinna sig, när wasslätten skulle äga rum. I Norrbyn brukade man göra på så sätt, att fyra par slädde och räpsade och två personer samtidigt körde bort och bredde ut wassen till torkering på lämplig plats, där marken ej var anför sänk. Glänt till fördeades häst och vagn, och man

huckade i regel lyftas vid att släppa till sådana.

Några av slutterkarlarna gick med lyckorna uppkladdade och vadade ut i ån så långt de förmådde och slog an vassen under vattenytan (ungefär en halv aln under vattenytan). En av karlarna skulle stå i en båt och lugga av sådana vass, som växte så långt ut i ån, att man ej kunde nå dem genom att vada. Thaimfolken hade på sin lott att med råfsa söka få ut de auslagna vassen mitt i ån, så att de fördes med strömmen. Det fanns

ett ställe där ån var särskilt grund, och där man brukade ge kreaturen vatten. Platsen kallade man för "vattnet" (fon-vikt på första stavelsen, där e-et uttalas ungefär som e i den). Ordet kommer förmodligen av vatt'net, d. v. s. där man "vattnade" kreaturen. På denna plats kunde man med lätthet vada över ån, och här lades ett par långa stänger över ån för att stoppa de framflytande vassarna, som nu lastades på en vagn och kördes bort för att läggas till fortöring på en mad därintill. Man lade

vassen på "brea", d. v. s. brä-
de ut den på marken lagom
tjockt för att kunna torka.

Under arbetstiden bestod man
sig själv med maten och var
och en gide hem till sitt och
åt middag, men sedan man
slutat arbetet, vilket vanligen
var gjort framme eftermiddagen,
vidtag själva "kalaset", som
följde som avslutning på
dagens arbete. Man hade härtil
i förväg samlat inhop pengar
till sådana varor, som skulle
kåpas. Tyckes rustade man till
på något lämpligt ställe, hos
vem som helst. Några regler

för vem som skulle ha gillat
förekom ej. Det var aldrig nå-
gon, som onatsatte sig att ha
detsamma, inredan den som
stod för värdskapet, fick behål-
la den mat, som blev över, som
ersättning för besväret. Den hu-
rudsakligaste delen av det som
gick åt till gillet, bestod pån-
de olika gårdarna. Således
kunde en släppa till limpbrod,
en annan vetebrod till kaffe-
doppet, en tredje kaffebrädd
och smör etc.

Det första, som bjöds, var
kaffe och vetekakor, vanligen
ej mer än ett par tre sorter,

såsom bullar, skivor av en stor
vetebrans eller vetelev samt "mjör-
känglar". kaffet var av rög
och hönor tillsammans. Därefter
bjöds på smörgås med gris-
sylta, stekta isterbann, kokat
fläsk, reubensspjäll o.s.v. Som
dryck förekom hembruggat dricka
eller enbärsöl. Till efterätt
serverades pannkaka av risgräns-
eller stärkelsegröt. Alla sist
blev det vanligen kaffe samt nå-
got dryck.

Naturligtvis skulle det även
serveras pytt vid en tillställ-
ning som denna, och eftersom
Härens barna alltid haft och

om sig att ej spotta i glasen,
så sör man rätt grundligt
vid ett sådant här tillfälle.
Man köpte hem ett par tre li-
ter brännvin i en "kugge", och
detta skulle som regel gå åt
vid vassagillet. Bonden i den
gård, där gillet skulle gå av stapeln,
gick på sin lott att hämta hem
brännvinet. En gång hände det, att
en bonde, som varit i Väster efter
brännvin till ett vassagille, själv
sör ut alltsammans, så att han
låg full under gillet och ej hade
en droppe att bjuda de öfriga
skarlarna på. Att det blev miss-
nåje den gången, säger sig självt,

och den mannen besvärade man sedan aldrig med att ha vassagillet hemma hos sig.

På bräcken blev det dans på lo-
gen efter tonerna av något drag-
spel. Axel Ryman och Magni Lo
varo skickliga i att chantera sina
"piclock" och brukade eftersändas till
dessa små dansföreställningar. Det
kända även att byns ungdom sam-
ledes mangramt till dansen, när
de hörde musiken. Man dansade
vals, mazurka och polka. Kortspel
förekom ej såvidt bräddaren vet.

Ett par dagar efteråt skulle man
vända vassahöret, och då skulle en per-
son från varje gård hjälpa till. Samma

var förhållandet, när höst ordar
var snart nog att "stäcka" (volma).
Detta arbete gick ganska omständ-
ligt till. Stäckarna skulle läg-
gas två och två, bredvid varand-
ra till ett antal av lika många
par som antalet bönder, som
skulle dela dem. Det skulle
älså bli tius ammans tolv st.
stäckar. Det egentligaste var
att en person ej fick lägga en
stack färdig, utan var och en
fick gå hela raden utåt och
lägga ett fång i varje stack.
Så fortgick arbetet, tills all
vasshöst blivit upplagt i stäckar-
na. Önsikten med detta förfaring

sätt var att man skulle få stackarna lika stora. Som redskap vid stackningen användes ett slags tunga järngrepar med flera tänder på. Man använde också ej sådana hjälper, som nu förekomma.

Slutligen kom så den ickes minst viktiga stappan i detta slättarbete, nämligen uppdelningen av skörden. Eftersom man lagt upp 6 par stackar, blev det två till varje bonde. Delningen gick till på följande sätt: En man utsågs att uppges vem, som skulle ha de olika stackarna. Han skulle

stå i ena ändan av raden
med stackarna med ryggen vänd
mot dessa. De öfriga tog man
och placerade lövknistar i de
olika stackarna. Ett slags löv
för varje stackpar. Man bör-
jade t. ex. i ena ändan och
placerade, utan att man såg
det, successivt först ljörkris i
färska högnarna, så al, sälj,
hassel eller vad som fanns till
hands. Fanns ej lövkääd eller
buskar av tillräckligt många
sorter i närheten, tog man
knistar av barkkääd. När man
färsatt alla sex stackparen med
igenkänningsmärke, pågav

man den som stod värd med ryggen åt stackarna: "Vem skall ha hjörkestackarna? Vem skall ha alstackarna?" o. s. v. Den andre skall då rapa ut de olika hönornas namn.

T. ex.: "Det skall Anders i Djummagården - - - Det skall Johan i Bengts gård" etc. På detta sätt skedde utdelningen, utan att någon kunde anse, att han blivit lurad, ty dels var ju alla stackarna tämligen lika stora, och dels kunde ingen se på utse de stackar, han helst ville ha.

Denna vasslått har före-

5691
kommit i byn ungefär på
likenande sätt, ända till för
c:a 20 år sedan men har
severmera upphört.

Numera ha bönderna delat
sitt skandinav med an, så att
var och en har sitt särskilda
skytte, fastän laga skifte ännu
ej slutats i byn, och någon
gemensam slätter förekommer ej
längre.